

**NAZORAT QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI**

G'ulamova Gulnoza Muzroboxon qizi

SHDPI talabasi

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna

SHDPI katta o'qituvchisi

Negmatova Sevinch Ergash qizi

Qarshi davlat texnika universiteti 3-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.16566991>

**Annotatsiya.** Zamonaviy nazorat va baholash usullari o'quvchilarning faolligini oshirish, individual yondashuvni ta'minlash va o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Jumladan, formatif baholash, portfoliolarni yuritish, reflektiv tahlil, masofaviy test tizimlari va sun'iy intellekt yordamida avtomatlashtirilgan baholash metodlari o'quv jarayonini yanada samarali bo'lishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, interfaol texnologiyalardan foydalanish orqali nazorat jarayonining shaffofligi ta'minlanib, o'quvchilarga o'z natijalarini real vaqt rejimida kuzatish imkoniyati yaratiladi.

**Kalit so'zlar:** nazorat qilish, baholash, Nolinchi stress, Kahoot, Quiz, test, axborot, zamonaviy.

**Abstract.** Modern methods of control and assessment are aimed at increasing student activity, ensuring an individual approach and developing self-assessment skills. In particular, formative assessment, portfolio management, reflective analysis, remote testing systems and automated assessment methods using artificial intelligence serve to make the learning process more effective. In particular, the use of interactive technologies ensures transparency of the control process and creates the opportunity for students to monitor their results in real time.

**Keywords:** control, assessment, Zero stress, Kahoot, Quiz, test, information, modern.

**Аннотация.** Современные методы контроля и оценки направлены на повышение активности студентов, обеспечение индивидуального подхода и развитие навыков самооценки. В частности, формативное оценивание, управление портфолио, рефлексивный анализ, системы дистанционного тестирования и методы автоматизированного оценивания с помощью искусственного интеллекта служат повышению эффективности образовательного процесса. В частности, за счет использования интерактивных технологий обеспечивается прозрачность процесса контроля, а студентам предоставляется возможность отслеживать свои результаты в режиме реального времени.

**Ключевые слова:** контроль, оценка, Нулевой стресс, Кахут, Викторина, тест, информация, современный.

**Kirish**

Ta'lim tizimining rivojlanishi va zamonaviy texnologiyalarning keng joriy etilishi nazorat qilish va baholash jarayonlarini ham takomillashtirishni talab qilmoqda. An'anaviy baholash usullari ko'proq o'qituvchining subyektiv qarorlariga asoslangan bo'lsa, bugungi kunda texnologik yondashuvlar orqali aniq, shaffof va samarali baholash tizimlari ishlab chiqilmoqda. Baholashning asosiy maqsadi – o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini haqqoniy aniqlash, ularning rivojlanish dinamikasini kuzatish va ta'lim jarayonini takomillashtirishdan iboratdir.

Zamonaviy ta'limda nazorat va baholashning bir necha innovatsion shakllari mavjud bo'lib, ularning eng asosiylari test sinovlari, elektron jurnal va baholash tizimlari, loyihaviy

ishlarni baholash, portfoliolarga asoslangan baholash hamda avtomatlashtirilgan baholash tizimlaridir. Xususan, sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan baholash tizimlari o'quvchilarning bilimlarini tahlil qilish va ularga individual tavsiyalar berish imkoniyatini ta'minlamoqda.

**Adabiyotlar tahlili.** Nazorat qilish va baholashning zamonaviy usullari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Quyida ushbu sohada amalga oshirilgan ikki nafar o'zbek va ikki nafar xorijiy olimlarning tadqiqotlari tahlil qilib o'tamiz:

Artiqova Oxistaxon Mirodilovna o'zining "Bilimlarni nazorat qilish va baholashning innovatsion metodlari" nomli maqolasida ta'lim tizimida zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llash orqali o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish masalalarini yoritadi. Maqolada ta'lim oluvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish uchun innovatsion baholash usullarini joriy etish zarurligi ta'kidlaydi.[1]

A'zam Xoliqov muallifligidagi "Pedagogik mahorat" kitobida o'z-o'zini tahlil qilish va nazorat qilish, o'z-o'zini baholash kabi usullar orqali o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Muallif ta'lim jarayonida baholashning tarbiyaviy ahamiyatiga alohida e'tibor qaratadi.[2]

Frontiers in Education jurnalida chop etilgan "The past, present and future of educational assessment" maqolasida ta'limdagi baholash usullarining tarixiy rivojlanishi, hozirgi holati va kelajakdagi istiqbollari tahlil qilinadi. Maqolada baholashning evolyutsiyasi va zamonaviy yondashuvlar haqida batafsil ma'lumot beriladi.[3]

Sciendo platformasida chop etilgan "Modern assessment methods in primary education" maqolasida zamonaviy baholash usullarining boshlang'ich ta'limda qo'llanilishi va ularning samaradorligi o'rganiladi. Maqolada an'anaviy va alternativ baholash usullarining taqqoslanishi orqali ularning o'quvchilarning o'qishga motivatsiyasiga ta'siri tahlil qilinadi.[4]

**Metodlar.** Nazorat qilish va baholashning zamonaviy usullari mavzusini o'qitishda quyidagi interfaol va noodatiy metodlarni tavsiya etamiz:

- *"Gamifikatsiya orqali baholash"* (O'yinlashtirilgan testlar). O'quvchilarning bilimlarini qiziqarli va interaktiv tarzda baholash uchun Kahoot, Quizizz, Gimkit kabi platformalardan foydalanish. O'yin elementi kiritilgan testlarda har bir to'g'ri javob uchun ball to'plash yoki mukofot tizimini joriy qilish.
- *"Baholashning yashirin eksperti"*. Sinfda har bir darsdan so'ng bir necha o'quvchi yashirin baholovchi sifatida tayinlanadi. Ular o'qituvchi tomonidan oldindan belgilangan mezonlar asosida tengdoshlarini baholaydi va xulosalarini taqdim etadi. Bu metod tanqidiy fikrlash va adolatli baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi.
- *"Portfel baholash"* (Digital Portfolio). O'quvchilar o'z yutuqlari va loyihalarini Google Sites, Notion yoki Padlet platformalarida raqamli portfel shaklida yuritadi. Har bir talaba o'z portfelidagi materiallarni muntazam yangilab, o'z ustida ishlash jarayonini aks ettiradi.
- *"Nolinchi stress"* (Psixologik yondashuv asosida baholash). O'quvchilar baholash jarayonidan stress olmaydigan muhit yaratish. Baholash jarayonida fikr-mulohaza (feedback) asosiy o'ringa ega bo'ladi, xatolar uchun jazolash o'rniga ularni tushuntirish va rivojlantirishga e'tibor qaratiladi.

**Natija.** "Nolinchi stress" (Psixologik yondashuv asosida baholash) metodi bu o'quvchilarni baholash jarayonidagi tashvish va bosimdan xalos qilishga qaratilgan innovatsion metoddir. Ushbu usulning asosiy maqsadi o'quvchilarga bilimlarini erkin namoyish etish,

baholashni rag‘batlantiruvchi jarayon sifatida qabul qilish hamda o‘z xatolaridan o‘rganishga imkon yaratishdir.

| <b>Bosqich</b>                       | <b>Mazmuni</b>                                                                                                         |
|--------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Baholashdan oldin tayyorgarlik    | O‘quvchilarga baholash jarayonining maqsadi tushuntiriladi va ular stressni kamaytirish usullari bilan tanishtiriladi. |
| 2. O‘quvchining o‘z-o‘zini baholashi | O‘quvchilar o‘z bilimlarini mustaqil baholaydi va o‘zlarining kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi.                    |
| 3. O‘zaro baholash                   | O‘quvchilar bir-birining ishlarini baholaydi va konstruktiv fikr-mulohazalar bildiradi.                                |
| 4. O‘qituvchi tomonidan baholash     | O‘qituvchi har bir o‘quvchining yutuqlari va rivojlanish jihatlari yozma yoki og‘zaki shaklda tushuntiradi.            |
| 5. Takomillashtirish bosqichi        | O‘quvchilar o‘z natijalarini yaxshilash uchun tavsiyalar asosida qayta ishlaydi va yakuniy baho o‘zgarishi mumkin.     |

“Nolinchi stress” baholash usuli zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchilarni motivatsiya qilish, psixologik muhitni yaxshilash va natijalarni ijobiy tahlil asosida baholashning samarali usullaridan biridir. Ushbu metod stress va qattiq nazoratni kamaytirib, ta’lim jarayonida sog‘lom muhit yaratishga xizmat qiladi.

**Xulosa.** Zamonaviy ta’lim jarayonida nazorat qilish va baholash usullari an’anaviy yondashuvlardan farqli ravishda o‘quvchilarning bilimini aniqlash bilan birga, ularning ijodiy fikrlashi, muammolarni hal qilish qobiliyati va mustaqil ta’lim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirishga yo‘naltirilgan. Shu sababli, baholash tizimi nafaqat natijalarni o‘lchash, balki o‘quvchilarning rivojlanish jarayonini kuzatish va ularni rag‘batlantirish uchun ham muhim vosita bo‘lib xizmat qilishi kerak.

Zamonaviy nazorat va baholash usullari o‘quvchilarning faolligini oshirish, individual yondashuvni ta’minlash va o‘z-o‘zini baholash ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Jumladan, formatif baholash, portfoliolarni yuritish, reflektiv tahlil, masofaviy test tizimlari va sun’iy intellekt yordamida avtomatlashtirilgan baholash metodlari o‘quv jarayonini yanada samarali bo‘lishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, interfaol texnologiyalardan foydalanish orqali nazorat jarayonining shaffofligi ta’minlanib, o‘quvchilarga o‘z natijalarini real vaqt rejimida kuzatish imkoniyati yaratiladi.

O‘quvchilarning stress darajasini pasaytirish va baholash jarayonini yanada samarali qilish uchun “Nolinchi stress”, “Baholash intervyusi”, “O‘zaro baholash” kabi yondashuvlar qo‘llanilishi tavsiya etiladi. Ushbu metodlar o‘quvchilarga o‘z bilimlarini mustaqil baholash, o‘zaro fikr almashish va bilimlarini doimiy takomillashtirib borish imkoniyatini beradi.

Shunday qilib, zamonaviy baholash tizimlarining asosiy vazifasi nafaqat bilimlarni baholash, balki o‘quvchilarni o‘z-o‘zini rivojlantirishga undash va ularga kelajakdagi faoliyatlarida zarur bo‘ladigan muhim kompetensiyalarni shakllantirishdan iborat. Zamonaviy ta’lim muassasalari ushbu yondashuvlarni joriy qilish orqali ta’lim jarayonining sifatini oshirishlari mumkin.

### References:

**Используемая литература:  
Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Abdievna, Axmedova Barno. "USE OF PROGRAMMING LANGUAGES IN SOLVING TECHNICAL PROBLEMS." *International scientific-online conference International scientific-online conference*.
2. Barno Abdiyevna Axmedova. "TA'LIM XIZMATLARINI SINERGIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI". ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. 2025/2. Страницы 170-175
3. Barno Abdiyevna Axmedova. "RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITDA TA'LIM XIZMATI SIFATINI OSHIRISHNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH USULLARI". ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. 2025/2. Страницы 176-180.
4. Axmedova, Barno. "Ta'lim xizmatlari sifatini oshirishning nazariy-ilmiy asoslari." *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT* 3.2 (2025).
5. Mukhitdinov Khudayar Suyunovich, Axmedova Barno Abdiyevna. "TRANSFORMATION OF EDUCATIONAL BUSINESS LEARNING PROCESSES IN IMPROVING THE QUALITY OF REGIONAL EDUCATIONAL SERVICES". *Journal of Survey in Fisheries Sciences*. 2023/3/9. Страницы 3200-3216.
6. Mukhitdinov Khudoyar Suyunovich, Axmedova Barno Abdiyevna. "Econometric modeling and forecasting of educational services to the population of the region". *To Secure Your Paper As Per UGC Guidelines We Are Providing A Electronic Bar Code*. 2021/1. Страницы 241-251.
7. Барно Абдиевна Ахмедова. "Рақамли иқтисодиёт шароитида таълим хизмати сифатини оширишнинг моҳияти ва вазифалари". ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. 2022. Страницы 28-31.
8. Барно Абдиевна Ахмедова. "Ways to Improve the Quality of Educational Services Using ICT". *Eurasian Journal of History, Geography and Economics*. 2022. Страницы 34-38.
9. Барно Абдиевна Ахмедова. "Econometric Methods Aimed at Improving the Quality and Digitalization Of Educational Services". *Eurasian Research Bulletin*. 2022. Страницы 66-70.
10. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raqamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim xizmati sifatini oshirishda ekonometrikadan foydalanish metodikasi". ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. 2022. Страницы 42-45.
11. Барно Абдиевна Ахмедова. "Ta'limda raqamli iqtisodiyot muammolari tahlili". O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI. 2022/5. Страницы 639-642.
12. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raqamli iqtisodiyotda ekonometrik usullardan foydalanib ta'lim xizmati sifatini oshirish". O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI. 2022/5. Страницы 642-644.
13. Барно Абдиевна Ахмедова. "Raqamli iqtisodiyotda ta'lim xizmatlarini takomillashtirish". O'ZBEKISTONNING YANGI TARAQQIYOT DAVRIDA TA'LIM-TARBIYA VA ILM-FAN SOHALARINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI. 2022/5. Страницы 644-646.
14. Akhmedova Barno Abdiyevna. "PRINCIPLES OF IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION BASED ON THE USE OF ICT". *Journal of Management Value & Ethics (A quarterly Publication of GMA)*. 2023. Страницы 48-59.
15. Барно Ахмедова. "РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ". *Международная конференция академических наук*. 2023/3/4. Страницы 8-24.

16. Барно Ахмедова. “ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ”. Development of pedagogical technologies in modern sciences. 2023/3/4. Страницы 11-26.
17. Barno Axmedova. “MASOFAVIY TA’LIM IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITDAGI O’RNI VA AHAMIYATI”. Наука и технология в современном мире. 2023/3/5. Страницы 63-73.
18. Barno Axmedova. “MASOFAVIY TA’LIM IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITDA ASOSIY OMIL SIFATIDA”. Наука и технология в современном мире. 2023/3/5. Страницы 74-84.